

ДЕРЖПРОМ: ІСТОРІЯ, АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ

Кайда О. І., Водолажченко Д.С.

Науковий керівник – к. і. н., доц. Бадеева Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14; каф. українознавства, тел. (095) 070-39-46)

E-mail: oleksandr.kaida@nure.ua

Автори розкривають історію спорудження Держпрому, його архітектурні особливості, значення цієї споруди для Харкова та України в цілому

Ключові слова: Держпром, конструктивізм, Харків, архітектура, індустріалізація.

Держпром у Харкові – одна з найвизначніших будівель конструктивізму, яка символізує індустріалізацію та архітектурний прогрес 1920-х років. Ця багатопверхова споруда стала символом інженерної майстерності свого часу і є важливою частиною культурної спадщини України. Історію спорудження Держпрому вивчали В. Афанасьєв, Г. Логвин та ін. Автори ставлять за мету – проаналізувати історію спорудження знаменитої будівлі конструктивізму, її особливості та значення для Харкова.

Будівля Держпрому є унікальним символом Харкова і всього українського конструктивізму. Її проектування та будівництво розпочалося в період інтенсивної індустріалізації Радянського Союзу, коли Харків був столицею Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР). Проєкт будівлі був створений трьома відомими архітекторами – Сергієм Серафимовим, Семеном Кравцем та Марком Фельгером, які об'єднали свої зусилля, щоб втілити в життя амбітний план зі створення першого в Україні хмарочоса, який би став символом індустріального прогресу.

Будівництво Держпрому почалося у 1925 році і тривало лише три роки, що для такого масштабного об'єкта було неймовірним досягненням того часу. На зведення будівлі пішло близько 3,5 тисячі тонн металу та 40 тисяч кубометрів бетону, що на той час було колосальними обсягами. У будівництві брало участь понад 2 тисячі робітників, серед яких було багато іноземних фахівців, що приїхали до Харкова для обміну досвідом. Споруда стала зразком використання нових технологій і матеріалів, продемонструвавши інженерну майстерність та архітектурну інноваційність свого часу.

Держпром є одним із найвідоміших прикладів архітектурного стилю конструктивізм, який набув популярності у 1920-х роках. Цей стиль був покликаний втілювати функціональність і практичність, і тому його характерні риси – це відмова від декоративних елементів, простота геометричних форм і акцент на індустріальних матеріалах. Держпром побудований у вигляді трьох з'єднаних блоків, кожен з яких має різну кількість поверхів. Це створює динамічну, але гармонійну архітектурну композицію, яка надає будівлі монументального вигляду.

Особливим технічним рішенням було використання залізобетону, що дозволило створити міцну та стійку конструкцію, яка могла витримати велику кількість поверхів. Держпром став одним із перших офісних центрів у світі, побудованих виключно із залізобетону. Будівля також була оснащена сучасними на той час підйомниками (ліфтами), що забезпечувало зручний доступ до верхніх поверхів, і мала великі вікна, що забезпечували хороше освітлення для робочих приміщень. Це було дуже прогресивним рішенням для свого часу, оскільки більшість будівель тоді ще не мали таких інноваційних конструктивних особливостей.

Держпром став яскравим символом швидкої індустріалізації України в радянську епоху. Його будівництво відображало амбіції нової епохи, спрямованої на перетворення аграрної країни в потужний промисловий центр. Завдяки величезним зусиллям будівельників і інженерів, які реалізували цей амбітний проєкт, споруда стала символом прогресу і демонстрацією можливостей нових будівельних технологій. Будівля Держпрому демонструє, як архітектура може відображати соціальні та економічні зміни, і є яскравим прикладом того, як прагнення до технічного розвитку може змінити обличчя міста. Вона стала місцем, де вирішувалися важливі питання промисловості та розвитку економіки, і втілювала ідею створення індустріального суспільства.

Держпром відіграв значну роль у культурному та суспільному житті Харкова, ставши важливою архітектурною домінантою міста. Вона не лише привертала увагу своєю масштабністю, але й виконувала функцію культурного осередку, де зосереджувалися адміністративні та промислові структури тогочасного Харкова.

Сьогодні Держпром має статус пам'ятки архітектури національного значення та є об'єктом світової культурної спадщини ЮНЕСКО. Це визнання свідчить про величезну цінність будівлі для історії архітектури та інженерного мистецтва, а також про її значення для української та світової культури. Крім того, Держпром залишається популярним туристичним об'єктом, який приваблює не лише туристів, але й дослідників архітектури з усього світу.

Сучасний стан будівлі підтримується завдяки регулярним реставраційним роботам, спрямованим на збереження її автентичного вигляду. Підтримка цього архітектурного шедевра є важливою для збереження культурної спадщини Харкова та передачі її майбутнім поколінням. Держпром не тільки є історичним і культурним надбанням, але й нагадуванням про ті часи, коли Харків був центром індустріального прогресу.

Таким чином, архітектура конструктивізму, що втілена в цій споруді, є унікальною і заслуговує на увагу не тільки як архітектурний витвір, а й як символ цілої епохи. Включення до ЮНЕСКО також дає Харкову можливість привернути увагу міжнародної спільноти до своєї багатой історії та сприяти збереженню важливих пам'яток культури.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв В. Держпром. Історія будівництва та значення в архітектурі Харкова. Харків: Раритет, 2010.